

T-38/02. sz. ügy

**Groupe Danone
kontra
az Európai Közösségek Bizottsága**

„Verseny – Kartellek – Bírságok – Bírságkiszabási iránymutatás –
Engedékenységi közlemény”

Az Elsőfokú Bíróság ítélete (ötödik tanács), 2005. október 25. . . . . II - 4426

Az ítélet összefoglalása

- 1. Verseny – Közigazgatási eljárás – Iratbetekintés – Tárgy – A védelemhez való jog tiszteletben tartása – Terjedelem – Terhelő bizonyítékok – A nem közölt bizonyítékok kizárása
(EK 81. cikk, (1) bekezdés)*
- 2. Verseny – Közigazgatási eljárás – Iratbetekintés – A vizsgálati aktában nem szereplő dokumentumok – A felek védelmére alkalmas dokumentumok – A feleknek a közlés kérelmezésére irányuló kötelezettsége*

II - 4407

3. *Verseny – Közigazgatási eljárás – A védelemhez való jog tiszteletben tartása – Kifogásközlés – Szükséges tartalom
(17. tanácsi rendelet)*

4. *Verseny – Bíróság – Összeg – Meghatározás – Védelemhez való jog – Bírósági felülvizsgálat – A közösségi bíróság korlátlan felülvizsgálati jogköre
(EK 229. cikk; 17. tanácsi rendelet, 17. cikk)*

5. *Verseny – Bíróság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Súlyosító körülmények – A Bizottság azon kötelezettsége, hogy tartsa magát a korábbi határozathozatali gyakorlatához – Hiány
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)*

6. *Verseny – Közigazgatási eljárás – A védelemhez való jog tiszteletben tartása – Iratbetekintés – Terjedelem – Harmadik fél által szóban közölt terhelő bizonyítékok – Az érintett vállalkozás ezekhez történő hozzáféréseinek biztosítása, ha szükséges, írásos dokumentum létrehozásával*

7. *Verseny – Bíróság – Összeg – Megfelelő jelleg – Bírósági felülvizsgálat – A közösségi bíróság által figyelembe vehető bizonyítékok – A bíróságot kiszabó határozatban nem szereplő és az indokolásához nem szükséges információk – Bennfoglaltság
(EK 229., 230. és 253. cikk; 17. tanácsi rendelet, 17. cikk)*

8. *Intézmények jogi aktusai – Indokolás – Kötelezettség – Terjedelem – Bíróságot kiszabó határozat – A Bizottság számára a jogsértés súlyának és időtartamának értékelését lehetővé tévő elemek megjelölése – Megfelelő megjelölés
(EK 253. cikk; 17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés, második bekezdés; 96/C 207/04 és 98/C 9/03 bizottsági közlemény)*

9. *Verseny – Kartellek – A piac meghatározása – Tárgy – A tagállamok közötti kereskedelem érintettségének meghatározása
(EK 81. cikk, (1) bekezdés)*

10. *Verseny – Közösségi szabályok – Jogsértések – Bírság – Meghatározás – Szempontok – A bírság általános mértékének növelése – Megengedhetőség – Feltételek
(17. tanácsi rendelet)*

11. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – A bizottsági iránymutatásban meghatározott számítási módszer – A Bizottság annak betartására irányuló kötelezettsége – Következmények – Bármely eltérés indokolására vonatkozó kötelezettség
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)*

12. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Kizárólag a természetük alapján különösen súlyosnak minősített jogsértések – A hatásuk és földrajzi kiterjedésük meghatározásának szükségessége – Hiány
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)*

13. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Az érintett vállalkozás világméretű forgalmának és a jogsértés tárgyát képező termékek értékesítésével elért forgalmának figyelembevétele – Korlátok
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)*

14. *Verseny – Kartellek – Vállalkozások versenyellenes célú találkozóin való részvétel – A meghozott döntésektől való elhatárolódás hiányában az ezen döntésekből eredő kartellben való részvételre következtetést engedő körülmény – Állítólagos kényszer alatt történő részvétel – Igazolásnak nem minősülő körülmény olyan vállalkozás számára, amely nem élt azzal a lehetőséggel, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságokhoz panaszt nyújtson be (EK 81. cikk, (1) bekezdés; 17. tanácsi rendelet, 3. cikk)*

15. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlyának az elrettentő hatásra törekvéssel való társítása
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)*

16. *Verseny – Közigazgatási eljárás – Ugyanazon vállalkozással kapcsolatos bizottsági határozatot követően elfogadott, jogsértést megállapító bizottsági határozat – A két határozat tárgyát képező jogsértések azonosságának hiánya – A „ne bis in idem” elvének megsértése – Hiány*

17. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Az érintett értékesítések abszolút értékére figyelemmel történő értékelés – Megengedhetőség (17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)*
18. *Verseny – Közigazgatási eljárás – Jogsértést megállapító bizottsági határozat – Összegyűjtendő bizonyítékok – A bizonyító erő szükséges szintje (EK 81. cikk, (1) bekezdés)*
19. *Közösségi jog – Elvek – Alapvető jogok – Az ártatlanság védelme – Versenyfelügyeleti eljárás – Alkalmazhatóság*
20. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértés súlya és időtartama – Több vállalkozás által elkövetett jogsértés – Külön-külön megítélendő súlyosság (17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)*
21. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Súlyosító körülmények – Valamely vállalkozás másik vállalkozás általi, megtorlással való fenyegetése*
22. *Verseny – Közigazgatási eljárás – Jogsértést megállapító bizottsági határozat – Más, a jogsértésben részt vevő vállalkozások kijelentéseinek bizonyítékként való felhasználása – Megengedhetőség – Feltételek (EK 81. és 82. cikk)*
23. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Iránymutatások Bizottság általi elfogadása – A jogsértés magában rejlő súlyán és időtartamán alapuló és az egyes vállalkozások forgalmára tekintettel meghatározott felső korlátot tiszteletben tartó számítási mód – Jogszerűség (17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)*
24. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Súlyosító körülmények – Visszaesés – Fogalom (17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 98/C 9/03 bizottsági közlemény)*

25. *Verseny – Bírság – Az elévülés jogi meghatározásának hiánya, amely kizárja a jogbiztonság elvének megsértését*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, 98/C 9/03 bizottsági közlemény)
26. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Enyhítő körülmények – Valamely megállapodás tényleges alkalmazásának hiánya – Az egyes vállalkozásoknak az egyéni magatartásuk alapján történő értékelése*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk)
27. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Enyhítő körülmények – A kartell végrehajtását ellenőrző intézkedések hiánya – Kizártság*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)
28. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A jogsértések súlya – Enyhítő körülmények – Az érintett vállalkozás pénzügyi helyzete – Kizártság*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés)
29. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – A bírság alóli mentesítés vagy a bírság csökkentése az eljárás alá vont vállalkozás együttműködése miatt – A Bizottság számára a jogsértés megállapítását megkönnyítő magatartás mint feltétel – Olyan aktusokkal kapcsolatos információk, amelyek nem vezethetnek a 17. rendelet alapján bírság kiszabásához – A figyelembevétel elmulasztása*
(17. tanácsi rendelet, 11. cikk, (4) bekezdés 5. cikk és 15. cikk; 96/C 207/04 bizottsági közlemény)
30. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – Szempontok – A vállalkozás hozzáállása a közigazgatási eljárás során – A kartellben részt vevő egyes vállalkozások által tanúsított együttműködés fokának értékelése – Az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartása – Az együttműködések eltérő mértéke, amelyek az eltérő bánásmódot igazolják*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény)

31. *Verseny – Bírság – Összeg – Meghatározás – A bírság alóli mentesítés vagy a bírság csökkentése az eljárás alá vont vállalkozás együttműködése miatt – A tények nem vitatása címén való bírságcsökkentés – Feltételek*
(17. tanácsi rendelet, 15. cikk, (2) bekezdés; 96/C 207/04 bizottsági közlemény, D.2. pont)

1. A versenyügyekben az iratbetekintésnek különösen az a célja, hogy lehetővé tegye a kifogásközlés címzettje számára, hogy megismerje a Bizottság aktájában szereplő bizonyítékokat azért, hogy e bizonyítékok alapján megfelelően ki tudja fejteni a véleményét azokról a következtetésekről, amelyekre a Bizottság a kifogásközlésében jutott. Az iratbetekintés ennél fogva a védelemhez való jog biztosítására és különösen a meghallgatáshoz való jog hatékony gyakorlására vonatkozó eljárási garanciák közé tartozik.

terhelő iratokra támaszkodott, amelyek nem szerepelnek a vizsgálati aktában, és amelyeket nem közöltek a felperessel, ezeket az iratokat ki kell zárni a bizonyítékok közül.

(vö. 33–35., 65. pont)

A Bizottságnak tehát hozzáférhetővé kell tennie EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó eljárásban a vállalkozások számára az összes mentő és terhelő iratot, amelyet a vizsgálat során gyűjtött, kivéve a többi vállalkozás üzleti titkát, az intézmény belső dokumentumait, valamint a többi bizalmas információt.

2. Versenyügyekben folytatott közigazgatási eljárás keretében, amennyiben a Bizottság vizsgálati aktájában olyan dokumentumok találhatóak, amelyek mentő bizonyítékokat tartalmazhatnak, a védelemhez való jog megsértésének esetleges megállapítása nem függ az érintett vállalkozásnak a közigazgatási eljárás során tanúsított magatartásától, és attól a kérdéstől, hogy e vállalkozásnak kéri-e, hogy a Bizottság engedélyezze számára az iratbetekintést, vagy azt, hogy meghatározott dokumentumokat küldjön meg a számára.

Amennyiben kitűnik, hogy a megtámadott határozatban a Bizottság olyan

Ezzel szemben, ami azokat a dokumentumokat illeti, amelyek mentő bizonyí-

tékokat tartalmazhatnak, és amelyek nem szerepelnek a Bizottság vizsgálati aktájában, az érintett vállalkozásnak kifejezett kérelmet kell benyújtania az intézményhez ezen iratokba való betekintésre vonatkozóan, és ennek a közigazgatási eljárás során való elmulasztása kizárja e joga érvényesítését az esetlegesen a végleges határozat ellen benyújtott megsemmisítés iránti kereset során.

(vö. 36–37., 42., 79. pont)

3. Amennyiben a Bizottság kifejezetten jelzi a kifogásközlésében, hogy meg fogja vizsgálni: ki kell-e szabni bírságot az érintett vállalkozásokra, és megfogalmazza azokat a fő ténybeli és jogi elemeket, amelyek bírságot vonhatnak maguk után, mint például a feltételezett jogsértés súlya és időtartama, továbbá az a tény, hogy ez utóbbit szándékosan vagy gondatlanságból követették-e el, teljesíti a vállalkozások meghallgatáshoz való joga tiszteletben tartásának kötelezettségét. A Bizottság így megadja a vállalkozásoknak a szükséges adatokat ahhoz, hogy ne csak a jogsértés megállapításával szemben, hanem a bírságkiszabás tényével szemben is megvédhessék magukat.

(vö. 50. pont)

4. Ami a versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírság összegének meghatározását illeti, az érintett vállalkozások védelemhez való jogát a Bizottság előtt a jogsértés időtartamára, súlyára és versenyellenes jellegének előreláthatóságára vonatkozó észrevételeik előadásának lehetősége garantálja. A vállalkozások egy további kiegészítő garanciával rendelkeznek a bírság összegének meghatározása tekintetében annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság a 17. rendelet 17. cikke alapján az EK 229. cikk értelmében vett korlátlan felülvizsgálati jogkörrel jár el olyan határozatok ellen indított keresetek esetében, amelyekkel a Bizottság bírságot szab ki, és következésképpen törölheti, csökkentheti vagy emelheti a kiszabott bírságot. Az Elsőfokú Bíróságnak a korlátlan felülvizsgálati jogköre keretében meg kell állapítania, hogy a kiszabott összeg arányos-e a jogsértés súlyával és időtartamával, és mérlegelnie kell a jogsértés súlyát és a vállalkozás által hivatkozott körülményeket.

(vö. 51., 136. pont)

5. Önmagában az a tény, hogy a Bizottság a korábbi határozathozatali gyakorlatában megállapította, hogy bizonyos elemek nem képeznek súlyosító körülményt a bírság összegének meghatározásánál, nem jelenti azt, hogy azt a későbbi határozataiban ugyanígy kell értékelnie.

Másrészt, valamely vállalkozásnak egy másik ügyben arra adott lehetőség, hogy kifejtse a véleményét arra vonatkozóan, hogy vele szemben ismétlődő jogsértést kívánnak megállapítani, egyáltalán nem jelenti azt, hogy a Bizottság köteles valamennyi esetben így eljárni, sem azt, hogy egy ilyen lehetőség hiányában az érintett vállalkozás a meghallgatáshoz való jogát nem tudja teljes mértékben gyakorolni.

(vö. 57., 153., 395. pont)

másik féltől szóban kapott információt, hozzáférhetővé kell tennie az érintett vállalkozás számára azért, hogy ez utóbbi ki tudja fejteni a véleményét azokról a következtetésekről, amelyekre a Bizottság e bizonyíték alapján jutott. Adott esetben e célból írásbeli dokumentumot kell készítenie, és azt az aktájához kell csatolnia.

(vö. 66–67. pont)

6. Semmilyen általános kötelezettsége sincs a Bizottságnak arra, hogy jegyzőkönyvet készítsen a Szerződés versenyszabályainak alkalmazása keretében, valamely jogsértés csak bizonyos résztvevőivel folytatott tárgyalásokon elhangzottokról.

Az ilyen kötelezettség hiánya azonban nem jelenti azt, hogy a Bizottságnak nem kell eleget tennie az iratbetekintés tárgyában ráháruló kötelezettségeknek. Nem fogadható el ugyanis az, hogy a harmadik feleltől szóban szerzett információk felhasználása a gyakorlatban megsértse a védelemhez való jogot. Így ha a Bizottság a határozatában terhelő bizonyítékként kíván felhasználni egy

7. A Bizottság vállalkozásokkal szemben a versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságokra vonatkozó határozatai ellen indított keresetek esetén az Elsőfokú Bíróságnak két jogcímen van hatásköre. Egyrészt vizsgálnia kell az EK 230. cikk alapján azok jogszerűségét. Ennek keretében többek között vizsgálnia kell az EK 253. cikkben meghatározott indokolási kötelezettség betartását, amelynek megsértése esetén a határozat jogellenes. Másrészt az Elsőfokú Bíróság az EK 229. cikk és a 17. rendelet 17. cikke szerinti korlátlan felülvizsgálati jogkörre vonatkozó felhatalmazás alapján jogosult annak megítélésére, hogy a bírság összege megfelelő-e. Ez utóbbi értékelés szükségessé teheti olyan információk bemutatását és

figyelembevételét, amelyek említését a megtámadott határozatban nem követeli meg az EK 253. cikkben előírt indokolási kötelezettség.

ban megjelöli azokat az értékelési körülményeket, amelyeket iránymutatása és adott esetben engedékenységi közleménye alkalmazása során figyelembe vett, és amelyek lehetővé tették számára a bírság összegének kiszámítása céljából a jogsértés súlyának és időtartamának meghatározását.

(vö. 95. pont)

(vö. 97. pont)

8. A közösségi versenyszabályok megsértéséért kiszabott bírságok számítására vonatkozó indokolási kötelezettség terjedelmét a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdése második albekezdésének rendelkezései alapján kell meghatározni, amely szerint „[a] bírság összegének megállapításakor a jogsértés súlyát és időtartamát is figyelembe kell venni”. Az indokolási kötelezettség esetén irányadó lényeges formai követelményt tehát betartják akkor, ha a Bizottság határozatában megjelöli azokat az elemeket, amelyek lehetővé tették számára a jogsértés súlyának és időtartamának megítélését. Másrészt a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás, valamint a kartellügyek esetében alkalmazandó engedékenységi közlemény irányadó szabályokat tartalmaznak azon értékelési elemek tekintetében, amelyeket a Bizottságnak figyelembe kell vennie a jogsértés súlyának és időtartamának megítélésékor. Erre figyelemmel a Bizottság az indokolási kötelezettsége esetén irányadó lényeges formai követelményt betartja akkor, ha határozatá-
9. Az EK 81. cikk (1) bekezdése alkalmazására vonatkozó eljárásban az érintett piacot annak megállapítása érdekében kell meghatározni, hogy egy megállapodás alkalmas-e a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és a közös piacon belül a verseny akadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza-e, vagy ilyen hatása van-e. Következésképpen az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásával elfogadott határozatban a Bizottság csak akkor köteles az érintett piac meghatározására, ha e meghatározás nélkül nem állapítható meg, hogy a szóban forgó megállapodás, a vállalkozások társulásának határozata vagy az összehangolt magatartás alkalmas-e a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, és a közös piacon belül a verseny akadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza-e, vagy ilyen hatása van-e.

(vö. 99. pont)

10. A Bizottság a 17. rendelet alkalmazása során mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bírság megállapítására azzal a céllal, hogy a vállalkozások magatartását a versenyszabályok tiszteletben tartása irányába befolyásolja.

amennyiben a saját maga által felállított szabályoknak köteles megfelelni. A jogsértés súlyának a megállapításához a Bizottságnak tehát más tényezők mellett azokat is figyelembe kell vennie ettől kezdve, amelyeket az iránymutatás tartalmaz, kivéve ha adott esetben kifejezetten indokolja az attól való eltérést egy meghatározott pont tekintetében.

Az a tény, hogy a Bizottság a múltban bizonyos típusú jogsértésekre bizonyos mértékű bírságot alkalmazott, nem fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy a 17. rendeletben meghatározott korlátok között megemelje ezt a mértéket, amennyiben ez szükséges ahhoz, hogy a közösségi versenypolitika végrehajtását biztosítsa. Éppen ellenkezőleg, a közösségi versenyszabályok hatékony alkalmazása megkívánja, hogy a Bizottság a bírságok mértékét bármikor e politika igényeihez tudja igazítani.

(vö. 138. pont)

(vö. 134–135., 154., 395., 407., 415. pont)

11. Mivel a Bizottság elfogadta a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatást, amelynek célja a Szerződés betartása mellett azon szempontok pontosítása, amelyeket mérlegelési jogköre gyakorlása során alkalmazni kíván, ezzel e jogkör önkorlátozását eredményezi,

12. A Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban jelezte, hogy legtöbbször az olyan horizontális korlátozások minősülnek különösen súlyosnak, mint az árkartell vagy a piacfelosztó kvóták alkalmazása, vagy más, az egységes piac megfelelő működését veszélyeztető magatartások. E leírásból következik, hogy azok a megállapodások vagy összehangolt magatartások, amelyek különösen az árak rögzítését és a vevők felosztását célozzák, kizárólag a természetük alapján ilyennek minősíthetők, anélkül hogy az ilyen magatartásokat egy sajátos hatással vagy földrajzi mérettel kellene jellemezni. E következtetést támasztja alá az a tény, hogy amíg a súlyosnak minősíthető jogsértés leírása megemlíti, hogy az enyhének minősített jogsértésekkel azonos típusú jogsértésekről van szó, „azon-

ban szigorúbban alkalmazott, szélesebb piaci kihatással bíró, a közös piac kiterjedt területeit befolyásoló korlátozások”, a különösen súlyos jogsértések leírása ezzel szemben egyáltalán nem tesz említést sem a sajátos földrajzi területre gyakorolt befolyás követelményéről, sem a sajátos földrajzi területre gyakorolt hatások meglétéről.

egyikének sem szabad aránytalan jelentőséget tulajdonítani a mérlegelendő egyéb tényezőkhöz képest, azaz a megfelelő bírság megállapítása nem lehet a világméretű forgalomra alapozott egyszerű számítás eredménye.

(vö. 158., 367. pont)

(vö. 150–151. pont)

13. A jogsértés súlyának az értékelési szempontjai között a körülményektől függően szerepelhet a jogsértés tárgyát képező termékek mennyisége és értéke, a vállalkozás mérete és gazdasági jelentősége, és következésképpen az a hatás, amelyet ez utóbbi gyakorolhatott a piacon. Ebből egyrészt az következik, hogy a bírság összegének meghatározására tekintettel figyelembe lehet venni nem csupán a vállalkozás világméretű forgalmát, amely információval szolgál, ha mégoly közvetőlegesen és tökéletlen módon is, a méretre és a gazdasági erőre vonatkozóan, hanem e forgalomnak a jogsértés tárgyát képező termék értékesítéséből származó részét is, ami ennek a nagyságáról nyújt tájékoztatást. Másrészt az is következik ebből, hogy ezen adatok

14. Amennyiben a találkozókon való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata az arra vonatkozó bizonyítékok előterjesztése, hogy az említett találkozókon történő részvétele mögött nem volt versenyellenes szándék – úgy, hogy bizonyítja, a versenytársaival közölte, hogy a találkozókon az övéktől eltérő szándékkal vesz részt ilyen elhatárolásra vonatkozó bizonyíték hiányában, a fent említett találkozókon való részvétel – még ha csak passzív is – lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a vállalkozás részt vett az abból következő kartellben. Másrészt az a tény, hogy ez a vállalkozás nem tartja magát e találkozók eredményeihez, nem mentesíti őt a versenykorlátozó megállapodásban történő részvételért való teljes felelősség alól. Végül, az a vállalkozás, amely ilyen találkozókon vesz részt, nem hivatkozhat arra a tényre, hogy a többi, esetlegesen nagyobb gazdasági erővel rendelkező

résztevő kényszerítette a részvételre. Jelenthette volna ugyanis a kényszert a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak, és a 17. rendelet 3. cikke alapján panaszt nyújthatott volna be a Bizottsághoz, az érintett tevékenységben való részvétel helyett.

(vö. 164., 245., 423. pont)

A közösségi versenyjog területén ez az elv tiltja, hogy a Bizottság újból joghatrányt alkalmazzon vagy eljárást folytasson valamely vállalkozással szemben olyan versenyellenes magatartás miatt, amelyért már megbüntették, vagy amely tekintetében a Bizottság egy korábbi olyan határozata már kimondta, hogy nem tartozik felelősséggel, amely nem képezheti többé kereset tárgyát. A *ne bis in idem* elvének alkalmazása a következő három feltételhez kötött: a tények azonossága, a jogsértő személy egysége és a védett jogi érdek egysége.

15. A versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságok elrettentő hatásának a jogsértés súlya alapján való meghatározása a bírságok megállapításának jelentős részét képezi annyiban, amennyiben a célja annak megakadályozása, hogy a számítási módszer olyan bírságösszeghez vezessen, amely egyes vállalkozások esetében nem éri el a bírság kellően elrettentő hatásának biztosításához megkívánt mértéket.

(vö. 184–185. pont)

(vö. 170. pont)

17. A versenyjogi jogsértés súlya nemcsak a földrajzi kiterjedésétől vagy a jogsértés tárgyát képező értékesítéseknek az Európai Unió egészében történt értékesítésekhez viszonyított arányától függ. Ugyanis a fent említett szempontoktól függetlenül az érintett értékesítések abszolút értéke szintén releváns mutatója a jogsértés súlyának annyiban, amennyiben hűen tükrözi azon ügyletek gazdasági jelentőségét, amelyeket a jogsértés ki kíván vonni a tiszta versenyből.

16. Az Emberi jogok európai egyezménye 7. jegyzőkönyvének 4. cikkében is megfogalmazott *ne bis in idem* elve olyan általános közösségi jogelvet képez, amelynek a tiszteletben tartását a bíróság biztosítja.

(vö. 191. pont)

18. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére vonatkozó bizonyítási eljárás kapcsán a Bizottság kötelezettsége bizonyítani az általa megállapított jogsértést, és olyan bizonyítékokat előterjeszteni, amelyek a jogilag megkövetelt módon igazolják a jogsértést megvalósító körülmények fennállását. A bíróságban felmerülő bármilyen kétely annak a vállalkozásnak a javát kell, hogy szolgálja, amely a jogsértést megállapító határozat címzettje. A bíróság tehát nem állapíthatja meg, hogy a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította a kérdéses jogsértés fennállását, amennyiben – különösen a bírságot kiszabó határozat megsemmisítésére irányuló eljárás során – a bíróságnak még bármiféle kételye van e kérdéssel kapcsolatban.
19. Az ártatlanság védelme, amely különösen az Emberi jogok európai egyezménye 6. cikkének (2) bekezdésén alapul, a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően – amelyet az Egységes Európai Okmány preambuluma, valamint az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkének (2) bekezdése is megerősít – a közösségi jogrendszer alapvető jogainak egyike. A kérdéses jogsértés jellegére és a hozzá kapcsolódó szankciók súlyára és természetére tekintettel az ártatlanság védelme többek között irányadó a vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályok megsértésével kapcsolatos olyan eljárásokra, amelyek pénzbüntetés vagy kényszerítő bírság kiszabásához vezethetnek.

A Bizottságnak pontos és egybevágó bizonyítékokat kell szolgáltatnia annak bizonyítására, hogy a jogsértés megtörtént.

(vö. 216. pont)

Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy nem szükséges, hogy a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyíték a jogsértés összes elemét tekintve eleget tegyen e feltételeknek. Elegendő, ha az intézmény által hivatkozott bizonyítékcsoport összességében értékelve megfelel e követelménynek.

(vö. 215., 217–218. pont)

20. Amikor a jogsértést több vállalkozás követi el, a bírság összegének meghatározása keretében meg kell vizsgálni az egyes vállalkozások részvételének relatív súlyát, amely különösen maga után vonja a jogsértésben való részvételük időtartama alatt az abban játszott egyéni szerepük megállapítását.

Ez a következtetés a büntetések és joghátrányok egyéniesítése elvének logikus következménye, amely szerint valamely vállalkozással szemben csak a neki személyesen felróható tények alapján lehet joghátrányt alkalmazni, amely elv alkalmazandó minden olyan közigazgatási eljárásban, amely során a közösségi versenyjog alapján joghátrányt alkalmaznak.

(vö. 277–278. pont)

21. Az a tény, hogy a kartellben részt vevő vállalkozás az említett kartellben részt vevő másik felet arra kényszeríti, hogy szélesítse ki annak hatályát úgy, hogy megtorlással fenyegeti, ha visszautasítja azt, súlyosító körülménynek fogadható el. Egy ilyen viselkedésnek ugyanis az a közvetlen hatása, hogy súlyosbítja a kartell által okozott károkat, és az ilyen magatartást tanúsító vállalkozásnak különös felelősséget kell vállalnia.

(vö. 281. pont)

22. A közösségi jog egyetlen előírása vagy általános elve sem tiltja, hogy a Bizottság valamely vállalkozással szemben más, jogsértés elkövetésével vádolt vállalkozások nyilatkozatára támaszkodjon. Ha ez nem így lenne, az EK 81. és 82. cikkel

ellentétes magatartás bizonyításának terhe tarthatatlan lenne, és ellentétes a Szerződés alapján a Bizottságra ruházott feladattal, hogy ezen előírások megfelelő alkalmazását felügyelje. Ugyanakkor egyetlen, kartellben való részvétellel vádolt vállalkozás vallomása, amelynek pontosságát több más, hasonlóan megvádolt vállalkozás vitatja, nem tekinthető az utóbbiak által elkövetett jogsértés megfelelő bizonyítékának, ha más bizonyíték azt nem támasztja alá. Ha a kartell csak két felet foglal magában, az egyik fél nyilatkozata tartalmának a másik fél általi vitatása elég ahhoz, hogy további bizonyítékokat követeljenek meg az alátámasztásához. Ez vonatkozik különösen arra a nyilatkozatra, amely mérsékelni kívánja annak a vállalkozásnak a felelősségét, amely a nyilatkozatot tette, úgy, hogy a másik vállalkozás felelősségét hangsúlyozza.

Emellett valamely vállalkozás által egy másik vállalkozással szemben tett fenyegetést bizonyító dokumentumot illetően, melynek bizonyító erejét az előbbi vállalkozás vitatja, az irat bizonyító erejének megítéléséhez először is meg kell vizsgálni az abban tartalmazott információ hitelességét. Különösen figyelembe kell tehát venni az irat eredetét, keletkezésé-

nek körülményeit, a címzettjét, és megvizsgálni, hogy a tartalma alapján helytálló és megbízható-e.

(vö. 285–286. pont)

23. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban előírt módszer értelmében a bírság kiszámítása a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében említett két szempont alapján történik, nevezetesen a jogsértés súlya és időtartama alapján, tiszteletben tartva az ugyanezen rendelkezésében előírt, az egyes vállalkozások forgalmára vonatkozó felső korlátot.

Következésképpen az iránymutatást nem lehet a fenti rendelkezésben meghatározott szankciók jogi kereteit túllépőnek tekinteni.

(vö. 343–344. pont)

24. A bírság összegének a meghatározásánál a jogsértés súlyának a megítélésékor a Bizottságnak nemcsak az adott eset egyedi körülményeit, hanem a jogsértés összefüggéseit is figyelembe kell vennie, és biztosítania kell, hogy eljárása – különösen az ilyen jogsértések vonatkozásában, amelyek a Közösség céljainak megvalósítását jelentős mértékben hátráltatják – kellő elrettentő erővel bírjon.

E tekintetben az elkövetett jogsértés súlyának elemzésénél figyelembe kell venni az esetleges visszaesést. Az elrettentés szempontjából ugyanis a visszaesés a bírság alapösszegének a jelentős növelését indokoló körülmény. Ez azt bizonyítja ugyanis, hogy a korábban kiszabott szankció nem volt kellően elrettentő hatású.

A visszaesés körülménye – azon tény ellenére, hogy a jogsértés elkövetőjének a sajátos jellemzőjéhez, nevezetesen az ilyen jogsértés elkövetésére való hajlamához kapcsolódik – pontosan ezen oknál fogva az érintett magatartás súlyának, és következésképpen az elrettentő hatás miatt a szankció mértéke emelésére vonatkozó szükségnek nagyon jelentős mutatója.

A visszaesés egyes nemzeti jogrendekben elfogadott fogalma magában foglalja, hogy a személy új jogsértést követ el, ha a hasonló jogsértésért már korábban megbüntették.

hat, sem a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás nem ír elő a vállalkozással szembeni visszaesés megállapításával kapcsolatban.

Mindenesetre a visszaesés fogalma – tekintettel az általa követett célra – nem feltétlenül foglalja magában a korábbi pénzügyi szankció megállapítását, hanem csak a korábbi jogsértését. Az adott jogsértés esetében a visszaesés megállapításának célja ugyanis a súlyosabb szankció kiszabása egy olyan vállalkozásra, amely felelős a releváns tényekért, de a korábbi jogsértés megállapítása nem volt elég a jogsértő magatartás megismétlésének megelőzéséhez. E tekintetben a visszaesést meghatározó tényező nem a bírság korábbi kiszabása, hanem a jogsértés korábbi megállapítása annak elkövetőjével szemben.

(vö. 352–353. pont)

26. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatás 3. pontjában foglalt enyhítő körülmények mind a vállalkozások egyéni magatartásán alapulnak.

(vö. 347–349., 362–363. pont)

25. Az elévülési idő csak akkor biztosíthatja a jogbiztonság védelmét, és megsértése csak akkor jelenti ezen elv megsértését, ha az elévülési időt már előre rögzítették, amit sem a 17. rendelet 15. cikke, amely azoknak a szankcióknak a jogi keretét képezi, amelyet a Bizottság a közösségi versenyszabályok megsértéséért kiszab-

Az enyhítő körülmények értékelésénél, ideértve a megállapodások alkalmazásának a hiányával kapcsolatos enyhítő körülményt is, nem a jogsértés egészéből következő – és a jogsértés súlyának értékelésénél a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásának a megítélésakor vizsgálandó – hatásokat (az iránymutatás 1. pontja A. alpontjának első bekez-

dése), hanem – az egyes vállalkozások a jogsértésben való részvétele relatív súlyának a vizsgálatához – a vállalkozások egyéni magatartását kell figyelembe venni.

(vö. 383–384. pont)

27. A kartell végrehajtásának ellenőrzését célzó intézkedések hiánya önmagában nem enyhítő körülmény.

(vö. 393. pont)

28. A Bizottság a közösségi versenyjogi szabályok megsértése miatti bírság kiszabásakor nem köteles figyelembe venni a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét, amely indokolatlan versenylőnyt jelentene a piac feltételeihez kevésbé alkalmazkodó vállalkozások számára.

(vö. 413. pont)

29. A bírságnak a közigazgatási eljárás során való együttműködés címén való csökkentése csak akkor indokolt, ha az érintett vállalkozás magatartása lehetővé teszi a Bizottság számára azt, hogy a jogsértést könnyebben megállapíthassa, és adott esetben véget vessen annak.

E tekintetben a vállalkozás együttműködése a vizsgálat során semmilyen bírságcsökkentést nem tesz lehetővé akkor, amikor ez az együttműködés nem haladja meg azt, ami a 17. rendelet 11. cikkének (4) és (5) bekezdése értelmében rá háruló kötelezettségeiből következik. Ezzel szemben abban az esetben, ha valamely vállalkozás a 17. rendelet 11. cikke alapján kifogás-közlésre adott válaszként olyan információkat nyújt, amelyek túlmennek azokon, amelyeknek a nyújtását a Bizottság az említett cikk alapján megkövetelheti, az érintett vállalkozás részesülhet bírságcsökkentésben.

Ugyanígy nem minősül a kartellügyek esetében a pénzbírságok alóli menteségről és a pénzbírságok csökkentéséről szóló (engedékenységi) közlemény, még kevésbé ez utóbbi D. pontja hatálya alá tartozó együttműködésnek az, ha valamely vállalkozás a kartellre vonatkozó vizsgálat keretében olyan magatartásra vonatkozó információkat bocsát a

Bizottság rendelkezésére, amelyek tekintetében a 17. rendelet alapján nem lehetne rá bírságot kiszabni.

(vö. 449., 451–452., 471. pont)

30. A Bizottság a tiltott kartellekre vonatkozó közigazgatási eljárások során a vállalkozások együttműködése értékelésének keretében nem hagyhatja figyelmen kívül az egyenlő bánásmód általános közösségi jogi elvét, amely akkor sérül, ha azonos helyzeteket eltérő módon, vagy amikor eltérő helyzeteket azonos módon kezelnek, kivéve ha ez az eltérő bánásmód objektíve igazolt.

(vö. 453–455. pont)

E tekintetben a vállalkozás által tanúsított együttműködés mértékének értékelése nem alapulhat tisztán véletlenszerű tényezőkön. Az érintett vállalkozások közötti eltérő bánásmódnak tehát az együttműködésük mértékének összehasonlíthatatlanságán kell alapulnia, különösen amennyiben eltérő információkat nyújtottak, vagy az információkat a közigazgatási eljárás eltérő szakaszaiban vagy eltérő körülmények között nyújtották.

Egyébiránt amennyiben a vállalkozás az együttműködés címén – kevésbé pontosan és világosan – csak megerősít bizonyos, más vállalkozások által már korábban, együttműködés címén nyújtott információkat, az e vállalkozás általi együttműködés mértékét – jóllehet hasznos lehet a Bizottság számára – nem lehet összehasonlítani az említett információkat elsőként nyújtó vállalkozásával. Egy olyan nyilatkozat, amely egy bizonyos fokig csupán annak a nyilatkozatnak a megerősítésére korlátozódik, amellyel a Bizottság már rendelkezett, nem könnyíti meg ugyanis jelentősen, és következésképpen elégséges mértékben a Bizottság munkáját ahhoz, hogy igazolja együttműködés címén a bírság összegének a csökkentését.

31. Ahhoz, hogy a kartellügyek esetében a pénzbírságok alóli mentességről és a pénzbírságok csökkentéséről szóló (engedélyeségi) közlemény D. pontja 2. alpontja második francia bekezdésének megfelelően a tények nem vitatása alapján a bírság összegének a csökkentésében részesüljön, a vállalkozásnak kifejezetten tájékoztatnia kell a Bizottságot arról, hogy nem kívánja vitatni a tények valóságát azt követően, hogy tudomást szerzett a kifogásközlésről.

Nem elég azonban az, hogy a vállalkozás általános jelleggel kimondja, hogy nem vitatja az engedékenységi közleménynek megfelelően megállapított tényeket, ha az adott eset körülményei között ez az állítás a legkevésbé sem hasznos a Bizottság számára. Ahhoz ugyanis, hogy a vállalkozás a közigazgatási eljárás során tanúsított együttműködése alapján a bírság csökkentésében részesüljön, a

magatartásának meg kell könnyítenie a Bizottság a közösségi versenyszabályok megsértésének megállapítására és megbüntetésére irányuló feladatát.

(vö. 504–505. pont)